

# Stenogrammid

## XIII Riigikogu, VII Istungjärg, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 20.03.2018, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (578 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

**10:00 Aseesimees Hanno Pevkur**

Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VII istungjärgu 9. töonädala teisipäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmise aeg on nagu ikka enne kohaloleku kontrolli. Nii et palun, eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Martin Helme, palun!

**10:00 Martin Helme**

Lugupeetud asespiiker! Head kolleegid! Annan Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel üle arupärimise haridus- ja teadusminister Mailis Repsile, mis käsitleb võõrkeele pealetungi kõrghariduses. Absoluutselt kõik Eesti ülikoolid rikuvad pidevalt Eesti Vabariigi põhiseadust, mis ütleb, et Eestis on riigikeel eesti keel. Samuti rikutakse keeleseadust, mille § 1 ütleb, et see seadus peab tagama eesti keele kasutamise peamise suhtluskeelena kõikides avaliku elu valdkondades, sh hariduses. Ka ülikooliseaduse § 22 ütleb, et ülikooli õppekeel on eesti keel. Samas me näeme, kuidas aina rohkem on aineid, mida loetakse võõrkeeltes, eelkõige inglise keeles, ja õppematerjal muutub aina massilisemalt võõrkeelseks. Kõige problemaatilisem on see, et kraadide kaitsmisel on muutunud täiesti massiliseks see, et ruumis istuvad eesti tudengid ja eesti professorid, aga omavahel pursitakse mingisugust kummalist keelt ja tehakse seda kaitsmist niimoodi. Näiteks 2017/18. õppeaastal on Eesti avalik-õiguslikes ülikoolides esimesel kahel astmel ehk bakalaureuse- ja magistriastmel 546 õppekava, millest 85 õppekeel on inglise keel ja kolme õppekeel vene keel, st et ainult umbes 84% loengutest on eestikeelsed. Me esitame ministrile viis küsimust. Me küsime, millal kavatsetakse Eestis hakata eestikeelset kõrgharidust andma. Aitäh!

**10:02 Aseesimees Hanno Pevkur**

Rohkem soovi eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei ole. Selle arupärimise, mis meile üle anti, edasise menetluse otsustab juhatus loomulikult vastavalt kodu- ja töökorra seadusele.

Enne kui me läheme kohaloleku kontrolli juurde, on mul mõned teated. Head kolleegid, juhin tähelepanu, et kui me tänase tööpäeva siin suures saalis lõpetame, koguneb siin Margus Tsahkna eestvedamisel Eesti kaitsetööstuse toetusrühma asutamiskoosolek. Nii et kõik, kes te tunnete huvi kaitsetööstuse toetamise vastu, olete oodatud kogunema Margus Tsahkna juurde.

Lisaks tahtsin omalt poolt teid kõiki tänada meeldiva koostöö eest nende kuude jooksul, kui mul on olnud võimalus Riigikogu istungit juhatada.

Aga nüüd kohaloleku kontroll.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 78 Riigikogu liiget.

---

## 1. 10:04 Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (578 SE) esimene lugemine

### 10:04 Aseesimees Hanno Pevkur

Meil on täna päevakorras üks päevakorrapunkt, Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 578. Esimesel lugemisel teeb algatajate nimel ettekande Vabaerakonna liige Andres Herkel. Palun!

### 10:04 Andres Herkel

Austatud härra aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Selle seaduseelnõu esitamise ajend oli järgmine. Nimelt, me avastasime, et 21. sajandi teise aastakümne lõpus on 100-aastases Eesti Vabariigis omavalitsusi, kes elementaarselt ei austa opositsiooni õigusi, mis on lisaks kõigele väljendatud ka kehtivas seaduses. Nimelt on meil volikogusid, kus kõigile volikogu liikmetele ei ole tagatud võimalus kuuluda volikogu komisjoni, ehkki seadus on üldsõnaliselt sellise normi loonud, ja meil on volikogusid, kus opositsiooni ettepanekuid komisjoni koosseisu volikoguväliste kandidaatide kohta ei arvestata, juhul kui volikogu liikmed ise on komisjonides koha saanud.

See eelnõu koosneb põhimõtteliselt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 47 kahest lisasättest. Esiteks, erakonna või valimisliidu nimekirja esindajad määratakse komisjonidesse erakonna või valimisliidu taotluste alusel ja kinnitatakse komisjoni esimehe esildusel. Võin öelda, et see valimisliitude ja erakondade taotlus praegu seaduses puudub, mistõttu võib jääda mulje, et komisjon moodustatakse valitud komisjoni esimehe suva järgi. Teine pakutud säte ütleb, et volikogu komisjoni koosseisu moodustamisel peab arvestama erakonna ja valimisliidu esindajate proportsiooni volikogus, seega siis valimistulemuse põhjal moodustatud volikogu koosseisus. Ka praegu on seaduses samasuunaline norm, kuid mitte nii siduvas sõnastuses, sest sõna "peab" seal puudub.

Meie arvates tuleb neid kahte lisasätet vaadata esiteks omavahelises koosmõjus ja teiseks koosmõjus kõige sellega, mida kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 47 volikogu komisjonide moodustamise kohta ütleb. Ehk ühtaegu tuleb tagada opositsiooni ja koalitsiooni mõistlik proportsioon ja kõigil volikogus esindatud jõududel peab olema võimalus komisjoni komplekteerimisel esitada valitud komisjoni esimehele oma kandidaate.

Rahandusministeeriumis kohaliku omavalitsuse teemaga tegelevad ametnikud käisid põhiseaduskomisjonis rääkimas muinasjuttu sellest, kuidas proportsiooni arvestamine on vastuolus Euroopa kohaliku omavalitsuse hartaga, kuidas see justkui peaks olema täisarvuline paratamatus, mis on iga komisjoni puhul eraldi ette antud. Meie nii ei arva. Me arvame, et esindatus komisjonides peab olema proportsioonis sellega, kuidas on volikogus esindatud poliitilised jõud, ta ei peaks sellest tugevalt hälbima. Vabariigi Valitsuse arvamus tegelikult sellele, mismoodi komisjonidesse liikmeid esitatakse, üldse ei keskendu. Valitsus arvab, et siduv sõnastus "peab arvestama erakonna ja valimisliidu esindajate proportsiooni" on vastuolus hartaga.

Ma arvan, et selline ametnike komisjonidesse poliitilistel põhjustel rumalusi rääkima saatmine tuleks ära lõpetada. Analoogilise sisuga eelnõu oli Riigikogu menetluses 2014. aastal. Seda Riigikogu menetluse käigus küll muudeti, sõnastust muudeti pehmemaks, proportsiooni arvestamise osast kadus siduv sõna "peab". Tol ajal oli selle esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, see erakond kuulus sel ajal ka valitsuskoalitsiooni või valitsuskoalitsiooni kuulumine tekkis sellel ajal, kui eelnõu menetleti, ja siis andis siseminister sellele eelnõule positiivse hinnangu. Sellest võib väga selgelt välja lugeda seda, et hinnang sõltub sellest, missugusel poolel eelnõu esitaja Riigikogus parasjagu on. See ei ole minu arvates absoluutselt korrektne.

Mis on täpsemalt see Narva juhtum? Praegu, kui kohalikest valimistest on möödunud juba viis kuud – eelnõu esitamise ajal oli möödunud vähem aega –, on Narva volikogus endiselt selline olukord, kus 31-st volikogu liikmest kuus ei kuulu mitte ühtegi volikogus moodustatud komisjoni. Kokku on opositsioonilise nimekirja esindajaid volikogus kaheksa, kahele on komisjoni kuulumise võimalus tagatud, kuuel volikogu liikmel see võimalus siiani puudub. Meie arvates on niisuguste olukordade tekkimise eest vastutavad eeskätt volikogus valitsev koalitsioon üldiselt ning ka volikogu esimees ja aseesimehed isiklikult. Me püüame seaduse sätetega neid suunata, nii palju kui vähegi võimalik. Viimsi kaasus on selline, et seal on volikogu liikmed arvatud küll komisjonidesse, kuid üldiselt ei ole arvestatud opositsiooni ettepanekuid komisjonide volikoguväliste kandidaatide kohta, mille tõttu see

proportsioon Viimsi volikogus vähemalt mõni kuu tagasi oli selline, et koalitsiooni ja opositsiooni häälte suhe oli 12 : 9, komisjonides oli proportsioon samal ajal 45 : 8. Nii et probleem on väga selgelt olemas. Ma märgin siin ära veel seda, et ega see ei ole esimene kord, kui on olnud vaja nende probleemide tõttu kohaliku omavalitsuse korralduse seadust muuta. 2006. aasta muudatusega tagati igale volikogu liikmele õigus kuuluda komisjoni. 2014. aastal tehti uued muudatused, mis kõnelesid komisjoni esimehe ja aseesimehe koos valimisest, analoogiliselt sellega, nagu valitakse koos Riigikogu komisjonide esimehi ja aseesimehi, millega üldiselt opositsioonile tagatakse vähemalt aseesimehe koht. Samuti toodi sinna sisse klausel, et proportsiooni arvestatakse, kuid see ei ole, nagu ma eespool osutasin, sõnastatud kategoorilises vormis. See on minu poolt kõik.

Niipalju võib-olla veel, et sellele probleemile on tähelepanu juhtinud ka kaks õiguskantslerit. Õiguskantsler Allar Jõks leidis 2007. aastal minu kirjalikule küsimusele vastates, et tuleb järgida demokraatia printsiipi kui põhiseaduse aluspõhimõtet, mis näeb ette kõigi volikogus esindatud poliitiliste jõudude proportsionaalse ja tasakaalustatud esindatuse volikogu komisjonides. Ülle Madise tõi detsembris 2017, alles äsja, sellele probleemile osutades välja, et see opositsiooni kaitse klausel, mis 2014. aasta eelnõus oli kategooriline, muutus menetluse käigus vähem kategooriliseks. Suur probleem on kindlasti seotud sellega, et volikogude opositsioonid, kes on pöördunud halduskohtusse, ei ole sealt abi saanud. Tavaliselt on viidatud sellele, et volikogul on enesekorraldusõigus ja esitage uued ettepanekud. Lahendust sellelt tasandilt tulnud ei ole, kuigi mitme volikogu opositsioon on ka halduskohtusse pöördunud. Aitäh!

#### **10:15 Aseesimees Hanno Pevkur**

Aitäh! Teile on kolleegidel ka küsimusi. Alustab Kalle Laanet. Palun!

#### **10:15 Kalle Laanet**

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja, kõigepealt tänan põhjaliku ettekande eest põhiseaduskomisjonis ja ka praegu siin saalis. Ma tahan küsida sellise tunnetusliku poole kohta. Komisjonis te väitsite, et te käisite ise Narvas ja vestlesite Narva volikogu liikmete ja esimehega. Miks nad ikkagi ei taha täita Eesti Vabariigi seadusi, on küsimuse esimene pool. Teine pool on see. Te olete teinud sellise redaktsioonilise muudatuse, et sõna "arvestatakse" on asendatud sõnadega "peab arvestama", kuid sanktsioonid puuduvad. Kas see viib meid eesmärgile või mitte?

#### **10:16 Andres Herkel**

Aitäh! Ma arvan, et kõigepealt viib meid eesmärgile lähemale see, kui me sellest probleemist kõneleme. Kui korruptsioonivastane erikomisjon Narvas käis ning volikogu ja valitsuse esindajatega kohtus, siis kõigi muude küsimuste kõrval see probleem loomulikult tõusis esile, seda enam, et opositsiooni juht Katri Raik osales samuti sellel kohtumisel. Ma võin refereerida Narva volikogu esimehe Jefimovi sõnu, kes poole vestluse pealt vene keeles sekkus ja teatas, et ta ei saa üldse aru, kuidas on opositsiooni õiguste tagamine volikogus seotud korruptsioonivastase temaatikaga. See oli vastuse üks pool. Teise poole esitas volikogu ja revisjonikomisjoni liige härra Fjodorov, kelle põhjendus oli umbes selline, et seaduses võib ju kirjas olla, aga Narva volikogu liikmetele lihtsalt ei meeldi need opositsiooni esindajad ja nad ei ole valmis nende poolt hääletama. Lihtsustatult öeldes oli see lähenemine umbes säärane. See viis mind seda enam arusaamale, et kui komisjoni esimehed ise ei tule selle peale, et küsida opositsioonilt, kes nende esindajad on, siis võiks seaduse tekstis olla norm, et kõik volikogus esindatud valimisliidud ja erakonnad saavad valitud komisjoni esimehele komisjoni moodustamisel oma taotlusi esitada.

#### **10:18 Aseesimees Hanno Pevkur**

Andres Ammas, palun!

#### **10:18 Andres Ammas**

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! On üks komisjon, kus opositsiooni esindatus ja üldse tasakaal on eriti oluline, see on revisjonikomisjon. Oled sa uurinud, kuidas on olukord vast valitud revisjonikomisjonides üle Eesti ja millised on siin tendentsid?

#### **10:18 Andres Herkel**

Aitäh! Kogu Eesti statistikat mul ei ole, aga väga paljudes kohtades näeb hea tava ette, et revisjonikomisjoni juhtimine on antud opositsioonile, nii nagu ka Riigikogus vähemalt kahe komisjoni juhtimine, need on riigieelarve kontrolli erikomisjon ja korruptsioonivastane erikomisjon. Üldiselt on tava, et selle komisjoni juhtimine usaldatakse opositsioonile, ja seda väga sageli järgitakse. Seda on muuseas, kõigi nende muude komisjonide moodustamise taustal, järgitud tegelikult ka Viimsis. Revisjonikomisjonid on erilised selle poolest, et sinna kuuluvad üksnes volikogusse valitud liikmed, sinna ei saa tuua liikmeid väljastpoolt volikogu. Kui kõnelda revisjonikomisjonide efektiivsusest, siis ma arvan, et see pilt on üle Eesti küllaltki erinev. Väga paljudel juhtudel tahaks paremat ja tugevamat taset, võib-olla ka õigust tellida mujalt auditeid, sest kui revisjonikomisjonil ei ole valitsusega võrreldavaid vahendeid ja kui komisjoni liikmetel puudub erialane ettevalmistus, siis on kontroll ausalt öeldes kindlasti raskendatud.

Üks seos, mis mulle selle küsimuse tõttu veel meelde tuleb, on see, et Riigikogu menetluses on üks eelnõu, mille on algatanud põhiseaduskomisjon, lähtudes õiguskantsleri ettepanekutest. Mõnelt poolt võib lugeda, et seda pole vaja nii radikaalselt muuta. Seal on küsimus selles, kas omavalitsuse hallatavate asutuste juhtidele ja asejuhtidele, sihtasutuste jne nõukogude ja juhatuste liikmetele oleks vaja seada piirang, et nad ei saaks olla volikogu esimehed ega aseesimehed, samuti mitte revisjonikomisjoni liikmed. Ma arvan, et selline piirang oleks kindlasti asjakohane vähemalt revisjonikomisjonide liikmeskonna kindlaksmääramisel, sest väga paljudes kohtades on juhtunud, et revisjonikomisjoni liikmeks on seatud inimesed, kes kontrollivad iseennast või nendega sarnastel positsioonidel olevaid allasutuste juhte. See ei tekita kindlasti kõige paremat tulemust.

Kindlasti on olemas kultuurierinevused Ida-Virumaa ja muu Eesti vahel. Kui Jõhvis on vähemalt niiviisi, et opositsiooni käes on revisjonikomisjoni aseesimehe koht, siis Narvas on ka revisjonikomisjon ainuüksi koalitsiooni käes. Kohtla-Järvel vaieldi selle üle, kuivõrd kolmas liige on seostatav opositsiooni või koalitsiooniga. Üsna kiirelt sai muu hulgas selgeks, et juhul kui see seadusmuudatus, mida põhiseaduskomisjon on praegu kavandanud, ellu viiakse, tuleb volikogul moodustada hoopis teine revisjonikomisjon, mis ei koosne enam samadest liikmetest.

#### **10:22 Aseesimees Hanno Pevkur**

Külliki Kübarsepp, palun!

#### **10:22 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Sa oled tänases ettekandes maininud, et probleem on aktiivne ja domineeriv Viimsis ja Narvas. Kas on veel omavalitsusi, kus on sellised, ütleme, opositsiooni õiguste riivega seotud küsimused üleval? Kas sa tutvustaksid natukene sisulisemalt, mis on Viimsis lahti? See on pealinna kõrval asuv üks suuremaid omavalitsusi, kus demokraatia võiks olla hästi arenenud, aga kuuldused ühelt ja teiselt poolt on õõvastavad. Mis on need põhjused, miks Viimsis tegutsetakse nii, nagu tegutsetakse?

#### **10:23 Andres Herkel**

Aitäh küsimuse eest! Viimsis on tegemist ilmselt Eesti ühtede kõige prominentsemate omavalitsusjuhtidega: endine Euroopa Komisjoni liige on vallavanem ja lugupeetud Taavi Kotka peaks otseselt vastutama olukorra eest volikogus. Ma ei tea, mis on tekitanud selle, et nende inimeste arvates on 12 jagamisel 9-ga tulemuseks sama suurus, mis 45 jagamisel 8-ga. See on ka mulle suur mõistatus ja ma ei saa aru, millest see tingitud on. Ilmselt võib siin taga olla mingisugune jonnakas katse neid norme, mis seadusesse on üldsõnaliselt kirjutatud, katsetada põhimõttel, et vaatame, mis saab. Aga mina eeldaksin, et Viimsis on küllalt haritud ja kirjaoskajad valijad, kes ei peaks niisuguse olukorraga kindlasti mitte nõustuma. Kui vastab tõele, et Siim Kallas on püüdnud Ants Ermile selgeks teha, et 45 jagatud 8-ga on enam-vähem sama mis 12 jagatud 9-ga, siis tahaks neid põhjendusi ka avalikult asjaosaliste endi käest selgemalt kuulda, sest küsimärk on siin väga suur.

Nüüd läks mul küsimuse esimene pool meelest ära. (Hääl saalist: "Teised omavalitsused.") Teised omavalitsused. Kohtla-Järvel on ka olnud opositsioonil läbi aegade raskusi komisjonidesse saamisel. Siin-seal Eestis on veel neid viiteid olnud, aga ma ei hakka neid omavalitsusi nimetama. Mulle isegi natukene tundub, et see, et me sügisel esitasime õiguskantslerile selle kohta arupärimise, võib-olla tõmbas

mõnes omavalitsuses seda indu kõik enda kätte võtta natukene vähemaks. Eri maakondadest on tulnud viiteid, et komisjonide moodustamise esimeses faasis opositsiooni esindajatega päriselt ei arvestatud, aga hiljem neid vigu parandati.

#### **10:25 Aseesimees Hanno Pevkur**

Urmas Kruuse, palun!

#### **10:25 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te oma sõnavõttudes märkisite, et inimesed ei ole saanud abi ka kohtust. Kui mõelda selle peale, et volikogu liikmel pole üldse võimalust komisjoni töös osaleda, siis see tundub oma olemuselt väga rämeda rikkumisena, vaatamata sellele, et kohalikud volikogud võivad ise otsustada oma tegevuse üle. Milles see küsimus siis ikkagi on, et seadus ei tule toetama demokraatia teatud printsiipe, rääkimata sellest, et mõnes mõttes võib öelda, et tegemist on kultuuritusega?

#### **10:26 Andres Herkel**

Aitäh! See on väga filosoofiline küsimus, et millest kõigest see tuleneb. Ma arvan, et Narvas võib see olla muu hulgas seotud sellega, et opositsioon tuli valimiste tulemusel väga tugevalt volikogusse. Seal ollakse harjunud niisuguse vaikeluga, et opositsiooni ei ole olemas, ja siis tekkis niisugune eitamise sündroom. Teine asi on ikkagi selline vildakas mõtlemine. Ma mõtleksin analoogiale Riigikoguga. Mis saaks Riigikogu juhatuselt, mida sellel nädalal uuesti valitakse, kui juhatus näiteks ei kinnitaks ühte või teist Riigikogu liiget komisjoni liikmeks, võib-olla ka neid liikmeid, kes fraktsioonidesse ei kuulu? Tavaliselt esitavad fraktsioonid ettepanekud, kuidas nad oma liikmeid komisjonidesse jagada tahavad. Selge on see, et fraktsioon ei saa esitada kõiki oma liikmeid ühte ja samasse komisjoni, siin arvestatakse mingisugust proportsionaalset tasakaaluprintsiipi. Selle proportsionaalse jaotuse ja kõigi õiguste kaitse eest vastutab meil kindlasti Riigikogu juhatus. Täpselt samamoodi vastutab Narvas selle eest härra Jefimov volikogu esimehena ja vastutavad volikogu aseesimehed. Kui sellel tasandil ei ole arusaamist demokraatia põhiprintsiipidest, siis on asi ikka väga hull. Mul on hea meel, et kui ma ühes infotunnis küsisin selle kohta peaminister Rataselt, siis ta andis ühese hinnangu, et nii ei saa need asjad käia. Aga ma ei näe tegelikult ka seda, et Keskerakond ise kuidagi suudaks oma täiesti arusaamatult käituvaid Narva omavalitsusjuhte selles küsimuses ohjeldada. Ma veel korra räägin sellest, millised olid emotsioonid korruptsioonivastase erikomisjoni kohtumisel Narva linna juhtide ja opositsioonijuhi Katri Raigiga. Mulle ausalt öeldes tundus, et põhimõtteliselt olid härra Jefimov ja härra Fjodorov oma kategoorilise seisukohaga üksi. Mulle paistis, et linnasekretär ei jaga nende arusaama, mulle isegi paistis, et linnapea härra Tammiste päriselt nende arusaama ei jaga. On lootus, et see kasvab millalgi iseenesest välja. Aga nagu ma sissejuhatuseks ütlesin, on 21. sajandi teise kümnendi lõpp ja Eesti Vabariik on 100 aastat vana. Me ei peaks seda asja kuidagimoodi sallima. Riigikogul tuleks siin anda kas või käesoleva eelnõu kujul omalt poolt ka signaal, et niimoodi ei tohi need asjad jätkuda ega käia. Aga ju siis härra Jefimovil ja härra Fjodorovil on Narva volikogus piisavalt palju liitlasi, kellele nad on selle arusaamatu seisukoha suutnud maha müüa.

#### **10:30 Aseesimees Hanno Pevkur**

Jürgen Ligi, palun!

#### **10:30 Jürgen Ligi**

Aitäh! Härra ettekandja! Kahe tooli seadusel on mitu puudust, aga omad plussid ka. See on see, et Riigikogu kultuur mõjutab mõneti volikogusid. Teie olete ennast taandanud volikogudesse kandideerimisest, sellepärast ma võib-olla ei küsi õigelt adressaadilt, aga siiski. Toetades seda teie eelnõu, ma küsin, kas te olete vaadanud seda kultuuri laiemalt, muudes aspektides. Tallinna volikogus on opositsiooni suhtes kasutatav praktika üsna šokeeriv mitmes vallas. Kultuur volikogudes on väga erinev sellest, mida me oleme Riigikogus arutanud. Kas te olete neid kodukordi püüdnud laiemalt analüüsida ja natukene laiendada seda tänast temaatikat?

#### **10:31 Andres Herkel**

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti siin on midagi, mille ma jätsin ettekandes eespool ka ütlema. Väga paljudel juhtudel saab seda probleemi, kuidas volikogu neid komisjone moodustab ja kuidas need ettepanekud liiguvad, lahendada omavalitsuse adekvaatne põhimäärus. Õiguskantsleril oli üks näide selle kohta, et mõnes omavalitsuses on aukodaniku statuut palju põhjalikumalt sätestatud kui see, kuidas volikogus komisjone moodustatakse. Tallinnas on minu meelest väga suur probleem see, et väga paljud volikogu liikmed on just nimelt nendetsamadest omavalitsuse ametikohtadest ja kõikvõimalikes nõukogudes osalemisest rahaliselt sõltuvad. Aga mis puudutab seda kõige akuutsemat probleemi, Narva probleemi, siis ma ei näe siin härra Stalnuhhinit. Ilmselt peab selle kahe tooli seaduse positiivse mõju kohta, mida te küsimuses esile tõstsite, tema käest küsima. Aga ei ole küll näha, et ta oleks suutnud või tahtnud seda realiseerida.

#### **10:32 Aseesimees Hanno Pevkur**

Krista Aru, palun!

#### **10:32 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Selle seaduseelnõu kaugem eesmärk ongi parandada poliitilist kultuuri riigis tervikuna, kuid ka varasemad kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muudatused on teeninud just nimelt seda suurt eesmärki. Kas ja kuivõrd need varasemad muudatused ja täpsustused on kaasa aidanud meie poliitilise kultuuri parandamisele? Kas siis, toetudes sellele varasemale kogemusele, võime loota, et see seaduseelnõu ka aitab omamoodi sellele kaasa?

#### **10:33 Andres Herkel**

Aitäh küsimuse eest! Ühtepidi see, et luua kultuuri seaduseelnõuga ... Ma räägin iseendale siin küll natukene vastu, aga ega päriselt ja sada protsenti seda ei saagi. Iga väikese asja lahendamiseks seadust muuta – see ei pruugi mitte alati ja kõiges olla kõige parem tee. Aga ma siiski arvan, et see 2006. aastal selgelt öeldud täpsustus, et iga volikogu liige peab saama liikmena osaleda vähemalt ühe komisjoni töös, on oluline. Ja sellest viimasest muudatusest rääkides, mis eelmise koosseisu lõpus tehti, on võib-olla kõige olulisem juhtida tähelepanu sellele, mida ma korra ka ütlesin, et volikogu esimehed ja aseesimehed ning komisjonide esimehed ja aseesimehed valitakse koos, nii et valitsev koalitsioon ei saa minna kõiki positsioone, nii esimeeste kui ka aseesimeeste omi, eraldi hääletustega endale võtma. Ma tean, et siin ja seal on tekitanud päris palju segadust, kui aseesimees astub tagasi ja sellega osutub tagasiastunuks ka esimees. See on mingi täiesti uus olukord omavalitsuse volikogus, sellest ei saada aru, see tekitab nõutust. Aga põhimõtteliselt on tegemist ikkagi opositsiooni kaitse klausliga, mis võib-olla pikema aja möödudes, kui sellega ollakse harjunud, on kasulik. Ida-Virumaal sain ma ka tagasiside, et see on opositsioonile andnud mingigi võimaluse olla otsuste tegemise juures, olla sellele lähemal. Aseesimeestega tuleb komisjonide esimeestel üldiselt ikkagi arvestada, varem ei olnud isegi mitte seda.

#### **10:35 Aseesimees Hanno Pevkur**

Urve Tiidus, palun!

#### **10:35 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te olete selle elnõuga põhjalikult tööd teinud ja omate palju infot. Mina tulen selle seaduse mõju juurde. Te prognoosite, et see vähendab halduskohtusse pöördujate arvu. Kas võiks natukene seda laiendada? Kui palju neid halduskohtusse pöördumisi on ja milline mõju sellel seni on olnud?

#### **10:35 Andres Herkel**

Aitäh! Nagu ma eespool ütlesin, see mõju on tavaliselt see, et halduskohus leiab, et see ei ole kohtu otsustamispädevus ja volikogu peab ise oma asjad korda saama, ning siis üritatakse apelleerida veel ja veel. Käesoleva valimistsükli jooksul – neid näiteid on olnud veel, minu meelest oli Rae vallas kunagi ning on olnud siin ja seal – on olnud silmapaistvad ikkagi nii Viimsi kui ka Narva, kes on mõlemad üritanud kohtusse pöörduda. Ma ei julge praegu seda kinnitada, kas ka Kohtla-Järve, võib-olla härra Korb teab paremini, või oli see varasemal ajal. Neid ikka on olnud.

### 10:36 Aseesimees Hanno Pevkur

Aadu Must, palun!

### 10:36 Aadu Must

Minu kodukoha rahvatraditsioonis – ma olen Torist pärit – on selline tegelane nagu vanatühi, kelle käest küsiti, mida teha, kui laps on 12-aastane, aga ei oska lugeda. Ta vastas: "Tehke ruttu uus laps, äkki see oskab kohe." Sedasama tegelast näen ma vahel Riigikogus, kui selle asemel, et olemasolevat süsteemi parandada, leitakse, et teeks parem midagi uut. Tartu Linnavolikogu inimesed arutasid selle eelnõu mõtet ja leidsid, et näiteks konkreetset sellele volikogule on see peaaegu solvav, sellepärast et kõiki neid printsiipe on seal tõepoolest rakendatud. Kas ei oleks otstarbekam siiski tugevdada kontrollmehhanismi, nii et kus viga näed laita, seal saaks selle üles leida, ja leida selline menetlusmehhanism, mis aitab viga parandada, mitte teha iga asja jaoks, nagu te äsja ka ütlesite, kohe jälle uus seadus?

### 10:37 Andres Herkel

Aitäh! Kõigepealt ma arvan, et need, kes häid tavaid ja kombeid järgivad, ei pea solvuma selle peale, kui kellelegi teisele neid meelde tuletatakse. Aga Narva, samuti võib-olla Kohtla-Järve ja teiste näidete puhul tuleks kindlasti kasutada ka seda ressursi, mis on teie erakonnal, härra Must. Need on valdavalt ju Keskerakonna liikmed, kes niiviisi teevad. Ma ei tea, kas teil on mingisugune võimalus pöörduda aukohtu poole või kuidagi omalt poolt meelde tuletada, et nõnda need asjad ei käi või ei peaks käima. Minul tekkis küsimus ka peaministrile. Tema viisakat käitumismaneeri vaadeldes on esimesel pilgul väga raske aru saada, mis teda Narva volikogu liikmetega seob, aga ometigi Narva volikogus neid otsuseid teinud inimesed on täpselt samamoodi Keskerakonna liikmed. Nii et ma ootaksin siin eeskätt teie abi.

### 10:38 Aseesimees Hanno Pevkur

Helmut Hallemaa, teie kord, palun!

### 10:38 Helmut Hallemaa

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja, minagi tänan sind kahe põhjaliku ettekande eest! Probleem kindlasti on, aga ma ei tea, kas sa aimasid mu küsimust, kui sa juba vastasid, et tegelikult kultuuri ei ole võimalik alati seadustega muuta, parandada. Ma küsingi, kas see on ikka parim tee, et me siin vaid sõnastust muudame, võib-olla on tähtsam, olulisem, et me inimesi koolitame. Ühe asja kohta ma lausa küsin su käest, et mida sa selle all mõtled. See demokraatiakäsitlus on päris huvitav, et Keskerakond peaks ütleva, mida peab tegema Narva Linnavolikogu. Tegelikult valib ükskõik millise omavalitsuse volikogu rahvas kohapeal, rahva valitud inimesed määravad volikogus seda, kes, kus ja kuhu pannakse, ja samuti pannakse paika linnapea. Ma küsin viimasena selle proportsiooni kohta. Seda me arutasime ka komisjonis, et mida te ikkagi mõtlete ning kas seda peaks otsustama ja paika panema komisjoni esimees, volikogu esimees või volikogu ja mis selle proportsiooni alus ikkagi on.

### 10:39 Andres Herkel

Aitäh küsimuse eest! Ma osutan veel kord sellele skolaastikale, mida me oleme siin puhuti kuulnud, just nagu volikogus poliitiliste jõudude jaotusel sellise proportsiooni hoidmine tähendaks seda, et kui kuskilt nimekirjast on volikogus üks liige, siis tal peab olema üks koht kõikides komisjonides ja et see proportsioon on mõeldud niiviisi, et see peab vastama täisarvudele. Ma kinnitan, et proportsiooniga ei tekiks ilmselt probleemi isegi juhul, kui Viimsi volikogu proportsioonile 12 : 9 vastaks komisjonides esindatuse proportsioon, ütleme, kas või 45 : 28. Natukene oleks paigast ära, aga see ei tekitaks niisugust küsimust nagu 45 : 8. Ma soovitsin seda proportsiooni võtta selles mõttes küll terve mõistusega ja mitte minna seda täisarvudega arvutama.

Mis puudutab seda, ma ei tea, mis soovitusi ma siin Keskerakonnale peaksin andma, siis ma parem ei annaks, aga meie kõigi võimuses on see, et me võime kõik üheskoos ja erinevad poliitilised jõud võivad eraldi mõelda sellele, milline võiks olla avalikus halduses laiemalt või ka kohaliku omavalitsuse volikogus opositsiooni ja koalitsiooni suhete hea tava. Võib-olla me ei ole sellest piisavalt palju rääkinud.

### 10:41 Aseesimees Hanno Pevkur

Külliki Kübarsepp, teie teine küsimus.

#### **10:41 Külliki Kübarsepp**

Hea aseesimees! Hea ettekandja! Sa oled üks pikaajalisemaid Riigikogu liikmeid ja võib-olla oskad öelda, miks on üldse seadustesse kirjutatud see, et volikogu komisjoni esimees esitab komisjoni võimaliku, talle meelepärase koosseisu volikogule kinnitamiseks. Siin parlamendis on küll kultuur nii kaugele läinud, et kui komisjonide esimehed peaksid olema vahefilter, siis meil ühtegi komisjoni kokku ei pandakski. See tase, ma arvan, on jõudnud ka volikogude tasandile. Kas ei oleks õige, et volikogul oleks ilma igasuguse filtrita ainuotsustusõigus, mis baseerub nimekirjade enda ettepanekutel?

#### **10:42 Andres Herkel**

Aitäh! Ma olen küll kaua aega nende asjadega siin tegelenud, aga mitte nii kaua, et ma mäletaksin kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse esimese redaktsiooni kokkupanemist ja seda, kust täpselt tuli see, et volikogud kõigepealt valivad komisjonidele esimehed ja siis esimees esitab volikogule kinnitamiseks komisjoni koosseisu. Aga tuleb arvestada seda tava, mis Eestis on üsna pikaajaline, et volikogu komisjonidesse üldiselt kaasatakse spetsialiste ja ärksaid inimesi, kes ei ole volikogu koosseisus. Mõned neist on võib-olla valimistel kandideerinud, volikokku ei ole pääsenud, kuid oma nimekirjas on nad hinnatud, neid tahetakse näha komisjonide koosseisus, ja mõned võib-olla ei ole ka üldse kandideerinud. See annab valitud esimehele küllalt suure kaalutusõiguse komisjoni koosseisu komplekteerimisel. Me oleme siin astunud tegelikult ühe väga väikese sammu, et ta saaks n-ö sisendi volikogus esindatud poliitilistelt jõududelt, keda üks või teine neist komisjoni liikmeks pakub. Mis puudutab seda, et kohalik volikogu võiks töötada umbes nagu Riigikogu, kus kohe moodustuvad fraktsioonid ja komisjonid tulevad kõigepealt kokku, juhatus kinnitab nad ja siis hakkavad komisjonid endale esimeest valima, siis võib-olla on see mõeldav hästi suurtes omavalitsustes, aga sellega läheks ilmselt kaotsi see väärtus, et volikogude komisjonidesse kaasatakse ka volikoguväliseid inimesi. Eelmisel nädalal sain ma sellise informatsiooni, ma ei tea, võib-olla Andres Ammas oskab kommenteerida, kas see vastab tõele või mitte. Aga see oli küll väga üllatav, kui ma kuulsin Haapsalu volikogu liikmelt, et Haapsalus on asjad korraldatud nõnda, et volikogu komisjone on esiteks hästi vähe ja teiseks koosnevad need ainult volikogu liikmetest. Üldiselt tundub see Eestis olevat väga erandlik. Kust see täpselt tuli, sellele mina vastata ei oska, võib-olla oskab paremini vastata Jüri Adams, kes seda ehk mäletab. Kindlasti tagaks Riigikogu süsteemiga analoogiline süsteem ühelt poolt paremini opositsiooni õigusi, aga teiselt poolt oleks üsna kohmakas jätkata sellisel juhtumil seda tava, mis minu arvates on õige, et volikogu komisjonidesse võetakse ka volikoguväliseid inimesi.

#### **10:45 Aseesimees Hanno Pevkur**

Monika Haukanõmm, palun!

#### **10:45 Monika Haukanõmm**

Täna, hea aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Tutvusin põhjalikult põhiseaduskomisjoni protokolliga selle istungi kohta, kus tehti otsus, et eelnõu tuleb tagasi lükata. Protokollist jäi ikkagi mulje, justkui probleemi mõistetakse. Samas tehti täiesti arusaamatult ikkagi otsus eelnõu tagasi lükata. Ilmselt esitab ametliku seisukoha, miks selline otsus langetati, hea komisjoni ettekandja. Ma palun teie refleksiooni, miks ikkagi see tagasi lükati. Kas piisav argument on see, et Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta, või me ei peaks liialt sekkuma kohaliku omavalitsuse küsimustesse – see tundub väga kummastav, sest erinevate seadustega me teeme seda nagunii kogu aeg – või tuuakse põhjenduseks, et äkki komisjonid muutuvad teovõimetuks, kui nad on liiga suured? Mis on teie arvamus, miks tegelikult see eelnõu tagasi lükati?

#### **10:46 Andres Herkel**

Aitäh! Kui alustada kohaliku omavalitsuse autonoomiast ja enesekorraldusõigusest, siis tuleb öelda, et kogu haldusterritoriaalne reform oli tegelikult selle põhimõtte rikkumine tunduvalt olulisemal määral ja ometi leiti, et need eesmärgid võimaldavad ka niisugust riivet. Ma eespool juba osutasin sellele, et kui vaadata hinnangut üsna analoogilisele eelnõule ühe teise valitsuse ja eelmise Riigikogu koosseisu ajal, siis see kõik tundub üsna skisofreeniline. Ma esitan siin üsna tihti opositsiooni nimel eelnõusid ja mul on küll palve koalitsiooni esindajatele, et teate, lõpetage ära see ametnike panemine piinlikku olukorda,



kus nad peavad piinlikke seisukohti väljendama. Mis sundis komisjoni liikmeid niiviisi hääletama, nagu hääletati? Tõsi on see, et kõik, kes suu lahti tegid, mõõnsid seda, et siin on probleem olemas. Mulle tundub ka tänaste küsimuste põhjal, et üldiselt nähakse, et probleem on olemas. Eks tuleb siis ükshaaval küsida, miks komisjonis nõndaviisi hääletati. Loodame, et siin saalis hääletatakse teistmoodi. Üks argument, mis korraks kõlas, oli see, et tegelege suuremate asjadega kui see parandus.

#### **10:47 Aseesimees Hanno Pevkur**

Dmitri Dmitrijev, palun!

#### **10:48 Dmitri Dmitrijev**

Aitäh! Hea kolleeg! Ida-Virumaast rääkides te oma ettekandes rõhutasite Narvat ja Kohtla-Järvet. Ma natuke laiendan teie silmaringi. Lüganuse vallas, kus eesotsas on Reformierakonna tegelane ja opositsiooni kuulub tegelikult 45% volikogu liikmetest, mõnesse komisjoni opositsiooni liikmeid üldse ei lastudki, kaasa arvatud revisjonikomisjoni. Kas me siin ka peame peaministri käest küsima, mis toimub, või peame ikkagi keskenduma KOKS-i §-le 47 ja sellelesamale punktile, mis ütleb, et volikogu komisjoni koosseisu kujundamisel arvestatakse erakondade ja valimisliitude esindajate osakaalu volikogus? Kas me peame rääkima poliitilise kultuuri parandamisest või tagama teatud kontrollmehhanismi, et seda punkti täidetakse?

#### **10:48 Andres Herkel**

Aitäh, et te mu silmaringi Lüganuse asjus laiendate! Mulle tuleb isegi midagi meelde, kusagil Ida-Virus kõlas küll ka Lüganuse probleem. Meie komisjon ei jõudnud kõikidesse omavalitsustesse, me käisime kõige suuremates. Aga ausalt öelda me olemegi selle probleemi esile toonud selleks, et sellest kõneldaks ja seda pandaks tähele ning et siis need kohad, kus on tegemist analoogilise probleemiga, ise esile tuleksid. Kui Lüganusel on niiviisi, siis kindlasti see probleem väärib tõstatamist. Ma arvan, et nende probleemide tõstatamine ei peaks olema seotud ainuüksi sellega, kes või milline erakond või valimisliit on selles koalitsioonis, kes opositsioonile õigusi ei anna, vaid küsimus tuleb tõstatada niiviisi, et selline praktika Eesti omavalitsustes täielikult lõpeks.

#### **10:50 Aseesimees Hanno Pevkur**

Jüri Adams, palun!

#### **10:50 Jüri Adams**

Aitäh, härra ettekandja! Mina ei ole olnud KOKS-i tegemise juures. Ma arvan, et Mart Nutt on see inimene selles koosseisus, kes kõige rohkem seda valdkonda tunneb. Aga selge on see, et see seadus on olnud probleemne algusest peale ja 25 aasta jooksul ei ole olnud ühtegi valitsuskoalitsiooni, kes oleks suutnud püstitada seda ülesannet, et üritada kirjutada uus ja võimalikult ilma sisemiste vastuoludeta kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. Selle eelnõu mitme teema hulgas on küsimus, milline on see juriidiline roll, mis komisjoni esimehel, algselt ametisse pandud esimehel on komisjoni koosseisu valimisel. Kas peaks nii aru saama, et tal on vetoõigus ja volikogu täiskoosseisul ei ole õigust teha muudatusi või esitada täiendusi, kui nad leiavad, et oluline inimene puudub komisjoni esimehe esitatud nimekirjas?

#### **10:51 Andres Herkel**

Aitäh! Ma arvan, et volikogul on täielik õigus jätta selline, ütleme, väga ühes suunas komplekteeritud komisjon lihtsalt kinnitamata. Eks siis komisjoni esimees tuleb järgmisele volikogu istungile teistsuguse nimekirjaga ja siis on võimalik seda probleemi uuesti vaadata.

#### **10:51 Aseesimees Hanno Pevkur**

Aivar Sõerd, palun!

#### **10:51 Aivar Sõerd**

Austatud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Teil oli see Viimsi volikogu mitmel korral hammaste vahel. Ma mäletan seda volikogu istungit, kui ma ise eelarve- ja arengukomisjoni esimehena esitasin

volikogule heakskiitmiseks komisjoni nimekirja. 18 liiget oli volikogus ja ma sain 18 poolthäält. Minu esitatud nimekirjas oli ka opositsiooni esindaja sees. Te olete käinud suuremates omavalitsustes, olete seda asja uurinud kohapeal ja on olnud intervjuud. Mis siis nagu valesti läks? Ja miks te ei ole tulnud mulle rääkima, mismoodi me peaksime toimima? Küsimus on poliitilises kultuuris. Seda asja saab korrigeerida. Kui midagi on väga valesti, siis saab korrigeerida ka enne seda, kui see eelnõu seadusena jõustub. Miks te ei räägi mulle, mis me valesti oleme teinud?

#### **10:52 Andres Herkel**

Aitäh, härra Sõerd! Me rääkisime sellest, kui me esitasime vastava küsimuse õiguskantsler Ülle Madisele. Ma isegi vist mainisin teie nime selles ülevaates. Täna ma seda eespool teinud ei ole. Ma tean, et härra Sõerd on Viimsi Vallavolikogu liige. Aga te vist ei olnud sellel ajal saalis. Nii et sellega oli niiviisi. Selle põhjal, mida ma tean, ma arvan, et te peate diskuteerima Viimsi volikogu opositsiooniliste liikmetega, kuidas see asi täpselt käis. Jah, keegi volikogu opositsiooni liikmetest teil ilmselt komisjonis on. Minule on seda lugu jutustatud sedaviisi, ma võin seda siin stenogrammi jaoks vahendada ja öelda, kuidas mulle on räägitud, siis teie saate seda omalt poolt oma mälestuste järgi kontrollida. Opositsioon tõepoolest esimesed komisjonide komplekteerimised kinnitas hääletusel ära, nii nagu need koosseisud olid esitatud kas teie või kellegi teise komisjoni esimehe poolt, lootuses, et küllap nende kandidaate on teistes komisjonides arvestatud. Kui jõuti juba teise, kolmanda või neljanda, ma ei mäleta täpselt, mitmenda komisjonini, siis tekkis nagu tõrge ja enam poolthääli ei antud. Lõpuks, kui saadi aru, mismoodi need asjad tervikuna on volikogus koalitsiooni poolt kujundatud, siis hääletati osale komisjonidele vastu. Aga jällegi, mina ei olnud juures, seda, kuidas see täpselt oli, saate öelda teie või saavad öelda teised volikogu liikmed.

#### **10:54 Aseesimees Hanno Pevkur**

Valeri Korb, palun!

#### **10:54 Valeri Korb**

Aitäh! Hea kolleeg! Kui te istusite seina ääres IRL-i meeskonnas, mis aastaid ei olnud opositsioonis, siis te ei rääkinud valimiste eetikast. See on märkus. Aga ma lugesin teie eelnõu hoolega ja sain aru, et teie ettepanek annab võimaluse valimisi üldse mitte läbi viia. Ütleme nii, et erakonnad kirjutavad avalduse, et nad tahavad volikogus nii ja nii palju kohti saada ning kohad proportsionaalselt avaldustega saavad need, kes on neid avaldusi kirjutanud. Aga ma tahan teile meenutada, et valimised on võistlused ja kes seal paremini esineb, see saab võimaluse volikogu tööd korraldada. Ma hea meelega tahaksin järgmistel valimistel Kohtla-Järvel, millest te palju räägite, näha Vabaerakonna nimekirja.

#### **10:55 Andres Herkel**

(Naerab.) Aitäh! Vabaerakonnaga või ilma, aga ma saan aru, et opositsioon on Kohtla-Järve volikogus täiesti olemas. Härra Odinets oli kõikidel kohtumistel ega olnud sugugi rahul nende jaotustega, mis seal olid tekkinud. Mis puudutab mind ennast, siis ma arvan, et minu seisukohad siin saalis on olnud küllaltki järjepidevad. Tõsi on see, et konkreetset seda teemat on varem siin esile toonud Sotsiaaldemokraatlik Erakond ja veel enne ... Ma ei julge oma mälule tuginedes öelda, kes tõid esimesena esile volikogu liikmete õiguse komisjonidesse kuuluda, aga härra Nestor, kellel on pikk mälu, võib-olla mäletab seda ja oma küsimuses mainib.

#### **10:56 Aseesimees Hanno Pevkur**

Nüüd ongi kord Eiki Nestori käes. Palun!

#### **10:56 Eiki Nestor**

Aitäh! Selle pika mälu tõttu ma küsingi. Eks siin ole küsimus selles, kui palju Riigikogu võib kohaliku omavalitsuse volikogu enesekorraldusõigusesse sekkuda. Aga kas sa ei tuletaks saalis olijatele meelde kehtivat teksti?

#### **10:56 Andres Herkel**

Aitäh! Jaa, väljavõtted kehtiva teksti §-st 47, mis peaksid neid teemasid puudutama. Esiteks: "Igal volikogu liikmel on õigus kuuluda vähemalt ühte komisjoni. Teised komisjoni liikmed kinnitatakse komisjoni esimehe esildusel." Siin puudub see kohtade taotlemine esindatud jõudude poolt. Teiseks, § 47 lõige 1<sup>3</sup>: "Volikogu komisjoni koosseisu kujundamisel arvestatakse erakondade ja valimisliitude esindajate osakaalu volikogus." Kui õiguskantsler ei oleks osutanud sellele, et selle sätte modaalsus muutus 2014. aastal menetluse käigus pehmemaks ja sõna "peab" kadus ära, siis ei oleks ma ausalt öelda vist selle peale tulnudki, et seda sõnastust tugevamaks muuta. Aga me oleme seisukohal, et tugevam sõnastus on ehk paremini abiks.

#### **10:57 Aseesimees Hanno Pevkur**

Valeri Korb, teine küsimus, palun!

#### **10:57 Valeri Korb**

Ma tahan rääkida jälle Kohtla-Järvest, millest täna ka härra Andres Herkel palju räägib. Kõik opositsiooni liikmed on seal komisjonide liikmed. Nii et mõtleme sellest ka.

#### **10:58 Andres Herkel**

Aitäh! Ma nüüd täpselt ei tea, kuidas selle probleemi ajalugu on. Kahe kõige silmapaistvama näite hulgas ma Kohtla-Järvet nimetanud ei ole. Küll aga mäletan ma, et mis puudutab revisjonikomisjoni, siis puhkes Kohtla-Järvel vaidlus selle üle, kas kolmas liige ehk Reformierakond kuulub opositsiooni või koalitsiooni. Saalis olijatel olid täiesti erinevad seisukohad. Samuti selgus, et valdavalt on revisjonikomisjon komplekteeritud linnast sõltuvate asutustega seotud inimestest.

#### **10:58 Aseesimees Hanno Pevkur**

Hea ettekandja, aitäh! Rohkem teile küsimusi ei ole. Kaasettekande põhiseaduskomisjoni nimel teeb Helmut Hallemaa. Palun!

#### **10:59 Helmut Hallemaa**

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma juba tänasin ja tänan veel kord Andres Herkelit põhjalike ettekannete eest. Ma komisjoni ettekandjana ei hakka seda osa ei tänasest arutelust ega ka komisjonis läbikäidud teest teie ette tooma. Komisjon käsitles KOKS-i ehk kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 12. märtsil. Eelnõu ise oli esitatud 16. jaanuaril. Valitsus oli sellele eelnõule oma hinnangu, mis oli mittetoetav, andnud 15. veebruaril. Komisjoni istungit juhatas Marko Pomerants ja kohal olid kõik komisjoni liikmed, välja arvatud Jüri Adams, keda asendas Andres Herkel. Tema tegi ka sellel teemal ettekande. Lisaks olid komisjonis kohal Rahandusministeeriumi regionaalhalduspoliitika osakonna õigusnõunik Olivia Taluste ja nõunik Kersten Kattai, muidugi olid kohal ka meie komisjoni tublid nõunikud. Teema käsitlemine toimus umbes sama sisu ja meeleoluga, nagu toimus täna siin saalis küsimustele vastamine, see oli üsna laia diapaseooniga. Nii nagu siingi, märkisin mina ja lisaks märkisid veel Tiit Terik ja Arto Aas oma küsimustes, et tegelikult on tegemist kultuuriküsimusega ja probleem on tõesti olemas. Erinevates nüanssides küsisin ma seda, kas algatajad ei arva, et seaduseelnõuga rikutakse omavalitsuste enesekorraldusõigust, mille annab nii meie põhiseadus kui ka Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ja selle artikli 6 lõige 1, mille kaitse all on tegelikult omavalitsuse sisekorraldus ja ka sisemiste struktuuride moodustamine. Ju ka sellest tulenevalt on see sõnastus pehmem ning ilmselt parem.

Juttu oli ka sellest, millised komisjonid peaksid siia alla kuuluma. Tegelikult on omavalitsuste praktika selline, et mitmed ajutised komisjonid töötavad ka kogu volikoguperioodi, nendeks on vähemalt noorte volikogud ja seenioride nõukojad mitmes omavalitsuses. Sisuliselt on neil muus osas alatise komisjoni ülesanded ja roll, välja arvatud see, et kõik liikmed on seal üldjuhul väljastpoolt volikogu.

Jutuks tuli Rein Randveri küsimuse tõttu ka see, kas on olemas ülevaade, millistes omavalitsustes poliitilise tasakaalu nõudega ei arvestata. Need kolm omavalitsust on siin juba maha öeldud, komisjonis tõi Andres Herkel nad välja. Olivia Taluste Rahandusministeeriumist väitis, et Rahandusministeeriumile on päringuid tehtud eeskätt selle kohta, et volikogu liige ei ole saanud enda soovitud komisjoni, mitte selle kohta, et ta ei ole üldse komisjoni liikmeks pääsenud, vaid ta ei ole saanud soovitud komisjoni.

Arto Aasa küsimusel oli sama sisu, nagu ka Kalle Laanet nüüd siin küsis. Selle seaduseelnõu esimeses ja teises paragrahvis ei ole ette nähtud sanktsioone. Kui ei järgita proportsionaalsust ega seda, et volikogu liikmel on õigus kuuluda komisjoni, aga sanktsioone ei ole, siis tegelikult ei ole seadusmuudatusel ju väga suurt rolli.

Olivia Taluste tõi välja Vabariigi Valitsuse seisukoha. Valitsus arutas seda eelnõu veebruaris ja otsustas mitte toetada. Põhiline argument oli see, et Euroopa kohaliku omavalitsuse harta juba mainitud artikli 6 lõike 1 kaitse all on omavalitsuste sisekorraldus ja struktuuride moodustamine, samuti komisjonide moodustamine. Tegelikult on neid küsimusi varasematel aastatel mitme eelnõu raames käsitletud ka siin saalis ja siis debatt läbi tehtud. 2014. aasta lõpus oli menetluses Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud KOKS-i muutmise seaduse eelnõu 602. Siis oli isegi küsimuse all see, et lisaks poliitilistele jõududele ehk erakondadele ja valimisliitudele võiksid enda komisjonidesse nimetamist taotleda ka üksikkandidaadid või volikogusse valitud üksikisikud. Nii et selline debatt on läbi tehtud. Tegelikult oli komisjoni üldine meelsus see, et probleem on tõesti olemas, aga seda kultuuri peaks püüdma muuta muude vahenditega. Ma ise küsisin, kui palju siis sõnastuse muutmine – "arvestatakse" või "peab arvestama" – muudab midagi reaalelus ja just juriidiliselt. Tegelikult, kui sanktsioone taga ei ole, siis ei muutu sellest suurt midagi.

Arto Aas võttis komisjoni arutelu lõpus üles selle teema, mida markeeris ka Andres Herkel, et komisjonidesse kuuluvad Tallinnas ka linnavalitsuse esindajad. Meie põhjanaabrite juures on tegelikult täitevvõim seadusandlikes kogudes esindatud palju laiemalt, ka kahest toolist ei piisa, seal on tegelikult valitsuse esindajad ka kolme tooli peal, rääkimata Eduskunna ehk parlamendi esindajatest. Nüüd valitakse ka piirkondlikke omavalitsuskogusid, kuhu neil on õigus kuuluda. Eduskunna liikmed on ka täitevvõimu ehk valitsuse esindajad. Nii et neid praktikaid on maailmas väga erinevaid.

Isiklikult avaldasin ma komisjonis ja avaldan ka siin arvamust või lausa muret – ma olen väga pika omavalitsusliku taustaga ja kuulun ka praegu Viljandi Linnavolikogu koosseisu, juhtides seal komisjoni –, et me püüame järjest rohkem ja rohkem, ka mitmete väljaütlemiste kaudu reguleerida omavalitsuse toimimist. Omavalitsus, nii vallad kui ka linnad, on meil ikkagi põhiseaduslik institutsioon ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartast tulenevalt on omavalitsus mitmetes asjades päris suure eneseregulatsiooni ja rahvalt saadud mandaadi alusel tegutsemise õiguse ja kohustuse ning sellest tuleneva vastutusega.

Lõpuks tegi komisjon otse loomulikult menetluslikud otsused. Otsustasime, et me võtaksime selle küsimuse päevakorrapunktina arutelu alla täna (konsensus), samuti oli konsensuslik otsus teie ees seisja nimetamine ettekandjaks. Komisjon otsustas eelnõu tagasi lükata, selle poolt oli 6 komisjoni liiget (Marko Pomerants, Mart Nutt, Rein Randver, Tiit Terik, Mihhail Korb ja Helmut Hallemaa) vastu olid Andres Herkel ja Arto Aas ehk 2 liiget ja erapooletuks jäi Kalle Laanet. Aitäh kuulamast! Olen valmis vastama küsimustele.

### **11:06 Aseesimees Hanno Pevkur**

Krista Arul see küsimus ka on. Palun!

### **11:06 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Te nimetasite, et põhiseaduskomisjonis oli arutlusel see, et poliitilist kultuuri peaks katsuma parandada muude vahenditega. Kindlasti, rääkides omavalitsuse hartast ja omavalitsuste õigusest, te seal täpsustasite ja arutasite, mida võiks mõelda nende muude vahendite all. Kui komisjonis sellest juttu ei olnud, siis äkki te oskate, arvestades oma pikaagest omavalitsuslikku karjääri, ise siin välja tuua mõne nendest muudest vahenditest.

### **11:06 Helmut Hallemaa**

Need "mõned muud vahendid" ... Meie ei rääkinud põhiseaduskomisjoni arutelus sellest tõesti väga pikalt ehk peaaegu üldse mitte. Aga kultuur sõltub ikkagi konkreetsest kohast, konkreetsetest inimestest ja konkreetsetest kogudest. Mul jäi enne ütlema, et see teema ei ole kerkinud ju täna ja nende valimiste järel ega puuduta siiski ainult mainitud kolme omavalitsust. Siin mainiti juba Lüganuse valda ja on ka teisi selliseid kohti, ka nendes nn kultuursetes omavalitsustes on olnud probleeme ikkagi just sellesama proportsiooni tõlgendamise ja järgimisega. Me peame kokku leppima, mida me loeme proportsiooniks. Olles ise istunud mõlemal pool, olen ka enda nahal seda tundnud, et proportsiooni võibki nii erinevalt arvestada: valimistel saadakse üks protsent ja siis – just väiksemad paraku kahjuks

kannatavad selle all – häälte ülekandmisega lähevad suuremad veel suuremaks, volikogu liikmete proportsioon läheb paigast ära ja hiljem ka komisjonides läheb see paigast ära. Eks see sõltu kindlasti nendest inimestest, kes volikogusse on valitud, ja nendest debattidest, aruteludest ja ka muudest meetoditest. Julgen öelda, et ka Viljandi volikogus on juhtunud seda proportsioonide eiret tegelikult komisjonidesse liikmete nimetamisel ja nende kinnitamisel. Just nimelt komisjonide paikapaneku tõttu neli aastat tagasi osa volikogu liikmetest lahkus volikogust seepärast, et ei oldud rahul sellega, mida pakuti ja milline tol hetkel oli see proportsionaalne jaotus. See aitas ja asjad läksid paika. Nii et eks see sõltub meetoditest. Ma olen öelnud, et täna siin saalis õnneks on mõnes küsimuses demokraatiat tegelikult rohkem küll. Kas või seesama ööstung, mida kirutakse ja neetakse, on vähemuse päris hea võimalus üht-teist tõestada, üht-teist ka rohkem läbi arutada, kui saaks teha ilma selle võimaluseta.

#### **11:08 Aseesimees Hanno Pevkur**

Monika Haukanõmm, palun!

#### **11:08 Monika Haukanõmm**

Täna! Hea ettekandja! Minu kõrvu jäi sõna "karistus". Te ütlesite korduvalt, et ei ole mõtet seadust muuta ja panna sinna sellist punkti, kui ei ole ette nähtud sanktsiooni, et mis saab siis, kui ... Aga praegu on täpselt samasugune olukord, et sanktsiooni ju ei ole ja tegelikult ei saagi midagi. Siis tulebki ju seadust muuta, kui see ei tööta. Lisaks on ka veel kohtud, kes saavad mõista õigust, jne. Äkki te selgitate, mida te pidasite silmas selle all, et kui ei ole karistust, siis ei hakkagi muutma?

#### **11:09 Helmut Hallemaa**

Ei, ma tutvustasin tegelikult komisjoni arutelu. Komisjonis osutas sellele teemale komisjoni liige Arto Aas. Iga seadus peab olema ka korraldava osaga, ka sanktsioneeriva poolega, muidu ei ole seadusel mõtet. Mina ütlesin, et ka täna arvestatakse KOKS-iga ja seal olemasolevate regulatsioonidega ning nende järgi tuleb lihtsalt elada või hakata rohkem elama. Ma arvan, et need sammud ja käigud, mida on tehtud ühe või teise poole pealt, olgu siis tegemist koalitsiooni või opositsiooniga ehk enamuse ja vähemusega, on teema toonud üles, teemaga tegeldakse ja kindlasti muudab see ka, ma arvan, kultuuri ühel või teisel moel. Aga ma arvan ikkagi, et eeskätt peab see sõltuma kohtadel toimuvast tegevusest ja kohtadel valitud inimeste enda toimimisest. Tegelikult, nagu sai siin öeldud või on öeldud ka varem revisjonikomisjonide teema kohta, et me ei peaks kogu aeg rääkima sellest ühest pahast sõnast ja siduma kõike selle paha teemaga, vaid tegelikult vajaksid need komisjonid ja nende liikmed harimist ja koolitamist. Sama käib väga paljude volikogude liikmete, eriti uute, aga miks mitte ka juba pikaajaliste liikmete täiendava koolitamise ja teavitamise kohta.

#### **11:10 Aseesimees Hanno Pevkur**

Jüri Adams, palun!

#### **11:10 Jüri Adams**

Härra Hallemaa! Mulle väga meeldis see, et te oma ettekandes nimetasite, et eesmärk on ikka saavutada hea olukord praktilises elus, mitte seaduse tekstis. Ma seda väga pooldan. Nüüd vähenes meil Eestis omavalitsusüksuste ja järelikult ka volikogude arv, aga ikkagi on see meil ligi 100, ja mis ka tulevik ei too, jääb vähemalt kümneid volikogusid. On täiesti selge, et töökultuur hakkab igavesti olema erinev. Isegi kui ainult ühes, kahes või kolmes kohaliku omavalitsuse volikogus on kultuuriga asjad korrast ära, siis see ei ole kindlasti õige. Te ütlete, et seadusparandus tõenäoliselt ei anna soovivat tagajärge. Millised oleksid teised põhimõttelised meetodid selle n-ö valukoha lõplikuks likvideerimiseks?

#### **11:11 Helmut Hallemaa**

Eks need meetodid ole väga erinevad, nagu juba öeldud sai, aga seaduses on need asjad ja valdkonnad piisavalt reguleeritud, julgen mina öelda. Sellele seisukohale jõudis ka komisjon. Ühe asja tõin ma siin ettekandes välja ja ütlesin ka komisjonis; sõna "proportsioon" on ka eelnõus praegu määratletud niimoodi, et tegelikult see ei ole päris täpselt ja isegi selgelt öeldud. Seda proportsiooni võib väga erinevalt tõlgendada ja mitmed omavalitsused ongi erinevalt tõlgendanud. Ka siin tuli ju küsimustest ja vastustest välja, et komisjoni esimees – vähemalt selles omavalitsuses, kus mina elan, ja paljudes

omavalitsustes, kellega ma olen suhelnud – ei ole see, kes endale komisjoni komplekteerib, vaid koalitsioonivalitsuste puhul teeb ettepaneku ikkagi koalitsioon, siis lepatakse kokku reeglid terve volikogu peale ja kõik komisjonid ehitatakse ühtselt üles. Olivia Taluste tõi valitsuse arutelust tulenevana ka komisjonis välja sellise võimaluse, et kui seda niimoodi pole reguleeritud, siis võivad ühes komisjonis olla ainult opositsiooni esindajad ja nad kõik määratakse sinna. Ma ikkagi arvan, et tänane seadus on piisav. Hea kolleeg Adams mainis, et KOKS-il on erinevad pooled. Arvestades seda, et omavalitsus ongi ju selline omapärane kogu, tal on põhiseaduslik kaitse, ta on mitmes aspektis Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kaitse all, jäävad teatud sellised erinevad lähenemised ilmselt paratamatult sisse ja ei olegi võimalik kõiki pooli päris rahuldavale seisukohale jõuda. See ongi oma olemuses selline seadus, kus on erinevad asjad lihtsalt paratamatult sees.

#### **11:13 Aseesimees Hanno Pevkur**

Andres Herkel, palun!

#### **11:13 Andres Herkel**

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Ma tõstatasin selle probleemi oma ettekandes ja küsin seda ka nüüd. Põhiseaduskomisjoni menetluses on päris palju opositsiooni ideid ja eelnõusid ning tihtipeale küsitakse nende kohta ka Vabariigi Valitsuse seisukohta, mida siis Justiitsministeeriumi või antud juhul Rahandusministeeriumis omavalitsustega tegelevad ametnikud vahendavad. See näide teeb mind ikkagi rahutuks, et sisuliselt ühe ja sama lähenemise kohta annavad ametnikud ühe koalitsiooni ja ühe valitsuse korral ühe seisukoha, aga kui teises olukorras püstitab probleemi opositsioon, siis leitakse vastuolu Euroopa kohaliku omavalitsuse hartaga. See on minu meelest väga keskpärane. Kas me ei võiks lõpetada ametnike sellise alandamise niisuguste tellitud kunstlike seisukohtadega?

#### **11:14 Helmut Hallemaa**

See läheb nüüd praegusest temaatikast ja otseselt selle ettekande raamidest välja. Aga ma arvan, et seadusmuudatuse teema on kindlasti ka poliitiline küsimus. Iga seaduseelnõu lahendab lisaks konkreetsetele rakenduslikele asjadele kindlasti poliitilisi küsimusi ja iga selline küsimus nõuab poliitilist valikut. Antud juhul on selline valik KOKS-is tehtud juba ammu ja KOKS reguleerib tegelikult minu arvates omavalitsuste toimimist piisavalt hästi. Kindlasti peame mitmete omavalitsusi puudutavate asjade või peaaegu kõigi omavalitsusi puudutavate asjade puhul rääkima omavalitsusliitudega. On hea, et on olemas üks üleriigiline omavalitsuste liit, nii on oluliselt lihtsam, konkreetsem ja parem ka seda suhtlemist korraldada ja reguleerida.

#### **11:15 Aseesimees Hanno Pevkur**

Hea ettekandja, rohkem teile küsimusi ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 578 ... (Hääl saalist.) Jaa, tõepoolest, tormasin sündmustest natukene ette. Vabandust! Meil on aeg läbirääkimisteks. Läbirääkimistel on soovinud sõna võtta Vabaerakond. Artur Talvik, palun!

#### **11:15 Artur Talvik**

Hea aseesimees! Head kolleegid! Üldjuhul peab Vabaerakond sellist joont, et mida vähem regulatsioone, seda parem. Nii oleme ka väga tihti käitunud. Ja teine asi, n-ö paadunud demokraatidena ütleme, et tõepoolest, kohalik omavalitsus peaks saama võimalikult suure otsustusõiguse ning tegelema enesekontrolli ja enesejuhtimisega ise. Aga käies peale haldusreformi mööda Eestit ja vaadates, mis haldusreformi ja viimaste kohalike omavalitsuste valimiste tulemusena Eestis on juhtunud, oleme näinud seda, ütleme niimoodi, kahetsusväärset pilti, et väga-väga paljudes kohalikes omavalitsustes on poliitilise kultuuriga asjad ikka väga halvasti. Seda mitte ainult komisjonide liikmete määramise küsimustes, vaid paljudes teistes küsimustes ja ka paljudes küsimustes, mis tulenevad komisjonide liikmete määramisest, sellest n-ö edasi-tagasi mängimisest, kui näiteks aseesimees ütleb oma kohast ära jne. Sellist juriidilist jokitamist ja asja on päris palju.

Mis meid sundis seda eelnõu tegema? Võib-olla ennekõike üks vald, Tallinna kõrval asuv Viimsi vald, mis justkui võiks esindada n-ö uuemat poliitilist kultuuri. Selle etteotsa, vallavanemaks on saanud mees, kes kuulub Eesti poliitstaaride, tõsiste staaride hulka, ja selle volikogu juhhib inimene, kes on e-riigi üks eestkõnelejaid. Nendelt eeldaks täiesti teistsugust lähenemist, uut, läbipaistvat, väga demokraatlikku

lähenemist. Aga see, mis seal toimub, on ausalt öeldes häbiväärne. Kindlasti oli Viimsi selle eelnõu tegemise üks põhilisi ajendajaid. Mis siis Viimsis toimub? Kuni sinnamaani välja, et ühtegi opositsiooni esitatud eelnõu pole seal isegi läbivaatamisele võetud. Kui vaadata, mis nende eelnõude sisu on, siis eriti hämmastav on see, et näiteks üks opositsiooni eelnõudest näeb ette, et Viimsi volikogu istungitest võiks teha videoülekande, neid istungeid peaks salvestama ja salvestisi alles hoidma. Inimene, kes on volikogu esimees ja tegelikult e-riigi, läbipaistva ja internetipõhise riigi eestvedaja, on teinud kõik endast oleneva, et seda laadi eelnõud seal arutlusele ei tuleks ehk Viimsi juhtimine ei muutuks läbipaistvaks ja e-riigi osaks.

Hoolimata sellest, et komisjon tegi ettepaneku see eelnõu tagasi lükata, kutsun teid siiski üles eelnõu poolt hääletama ja pöörama tähelepanu sellele, et kohalikes omavalitsustes võiks poliitiline kultuur muutuda. Lõpetuseks veel: kui kõik arvavad, et meie ehk Riigikogu poliitiline kultuur on väga hea, siis eks see opositsiooni ja koalitsiooni vahel olev müür ole üks asju, mis vajab lammutamist. Teatud mõttes on see müür n-ö eeskujuks ka kohalikele omavalitsustele. Aitäh!

### **11:20 Aseesimees Hanno Pevkur**

Rohkem fraktsioonidel sõnavõtusoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Nüüd saame tööpoolest minna juhtivkomisjoni ettepaneku juurde. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 578 esimesel lugemisel tagasi lükata. Loomulikult on meil vaja see läbi hääletada.

Austatud Riigikogu, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 578 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

#### Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 42 ja vastu 33 Riigikogu liiget. Eelnõu 578 on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

Oleme töö päevakorrapunktiga lõpetanud. Soovin teile jõudu tööks komisjonides! Kohtume homme infotunnis. Head päeva!

Istungi lõpp kell 11.24.